શ્રી.

શ્રી શીવરાજ સંગીત નાટક મંડળી.

સંગીત હિન્દી

મૃચ્છકટીક.

નાટકનાં ગાયનો તથા ટુંક સાર

પ્રકાશક

ગોવીંદરાવ સદાશીવ ટેંબે.

માલીક

શીવરાજ સંગીત મંડળી.

જ્યોર્જ થીએટર–સુરત.

આવૃત્તી પહેલી ૧૯૨૦ પ્રત ૧૦૦૦

કીં. રૂા. ૦–૩–૦

શા. ખુબચંદ અમીચંદના ધી સુરત જૈન એન્જીન પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ (બ્રાંચ)
ઠે. ખાંડુપીઠ બજાર સુરતમાં પ્રભુશંકર નરભેરામ વ્યાસે છાપ્યું.

મૃચ્છકટિક નાટકનાં પાત્રો

પુરૂષ પાત્ર.

ચારૂદત્ત—ઉજ્જનનો એક શાહુકાર હાલ ગરીબ સ્થીતિમા
શકાર—રાજાનો મૂર્ખ સાળો
વીટ—શકારનો મિત્ર
ચેટ—શકારનો નોકર
શર્વિલકર—એક બ્રહ્મણ
સંવાહક—એક કાનડી ગૃહસ્થ
માથુરક } જુગારીઓ
દર્દુરક }
કર્ણપુરક—વસંતસેનાનો નોકર
મૈત્રેય—ચારૂદત્તનો મિત્ર
રોહસેન—ચારૂદત્તનો પુત્ર

સ્ત્રી પાત્રો.

વસંતસેના—ઉજ્જનમાંની એક સદ્‌ગુણી નાયકીણ
મદનિકા—તેની દાસી
ન્યાયાધીશ, ચાંડાળ, દાસ દાસી વગેરે

શ્રી હરિ ૐ

સંગીત હિન્દી

મૃચ્છકટીક.

નાટકનો ટુંક સાર.

પ્રથમ પ્રારંભ અને વસ્તુસુચનને થયા બાદ આપણા નાટકની શરૂઆત થાય છે.

અંક પહેલો

પ્રવેશ ૧ લો—ઉજ્જન શહેરમાં ચારૂદત્ત નામનો શાહુકાર પુત્ર રહેતો હતો અને તેનો ઇમાની મીત્ર, મૈત્રેય ચારૂદત્તને પ્રાપ્ત થએલી નીર્ધન સ્થીતીનું વર્ણન કરે છે. બાદમાં પોતાના સ્નેહને વશ થઇ એક શેલું ચારૂદત્તને આપવા માટે જાય છે.

પ્રવેશ ૨ જો—સંધ્યાકાળની સંધ્યા કરી ગૃહદેવતાને બળી આપવા માટે ચારૂદત્તનું આવવું બાદ પોતાની ખરાબ સ્થીતી માટે ખેદ કરવો એટલામાં તેના ઇમાની મીત્ર મૈત્રેયનું આવવું અને તેનું સમાધાન કરવું. બાદમાં શેલાંની ભેટ કરવી અને તેણે માતૃદેવના બળી માટે ચાર રસ્તા પર મુકી આવવા કહ્યું. એમ કહી પોતે જપ કરવા માટે ઘેર જવું.

પ્રવેશ ૩ જો—ઉજ્જન નગરીની પ્રસીદ્ધ નાયકીણીની તરૂણ અને સુંદર છોકરી વસંતસેનાનું ગભરાતાં ગભરાતાં આવવું અને તેની પાછળ લાગેલો રાજાનો દુષ્ટ મુર્ખ શીરોમણી સાળા શકાર અને તેના નોકર વીટ, અને ચેટનું આવવું. બાદ શકાર વસંતસેના પાસે પ્રેમની માગણી કરે છે. વસંતસેનાનો તે વાતનો ઇન્કાર અને પોતાનો પાક અને નીરમળ પ્રેમ ચારૂદત્ત ઉપર છે એમ જણાવવું તેથી મૂર્ખ શીરોમણી શકારનું ચારૂદત્તના ઘરમાં જવું પણ ત્યાં આગળ દરવાજામાં ચારૂદત્તનો મીત્ર ગુસ્સે થવું એટલામાં અંધારામાં નજર ચુકાવી બાજુમાં ચારૂદત્તના અને તેની દાસી રદનીકા દીવો લઇ ઉભી રહી છે પણ ચાલાક વસંતસેના તેને બુજાવી નાંખી અંદર દાખલ થાય છે. મૈત્રેયનું દીવો લેવા જવું અને શકારનું રદનીકાને વસંત સેના સમજીતેની પાસે પ્યારની માગણી કરવી એટલામાં દીવો લઈ મૈત્રેયનું

આવવુ ત્યાં આગળ બીહણુ શકાર તેને છોડી દે છે. અને વસંત સેનાને ચારૂદત્તે આશ્રય નહીં આપવો એવી ધમકી મૈત્રેયને આપી પોતે જવું.

પ્રવેશ ૪ થો—ચારૂદત્ત જપ કરવામાં તલ્લીન છે વસંત સેના અંધારામાં ઉભી રહી છે તેને રદનીકા સમજી રોહસેનને અંદર સુવરાવા અને આ શેલુ ઓઢાડી સુવડાવવા કહેવુ અને શેલુ તેના પર ફેંકવુ એટલામાં મૈત્રેય અને રદનીકાનુ આવવુ ત્યાર બાદ ભુલથી વસંતસેના વસંતસેનાને કામ સોંપ્યુ અને તેના પર ફેંકેલાં શેલાં માટે ઉભય પ્રેમપણાથી એક બીજાની ક્ષમા માગવી. પછી શકારે આપેલી ધમકી મૈત્રેયે ચારૂદત્તને કહેવી, દાગીના માટે શકાર વીગેરે લુચ્ચા લોકોએ રસ્તામાં મારા પર જુલમ કર્યો છે માટે એ દાગીના આપને ત્યાં અનામત તરીકે મુકો ચારૂદત્તે મૈત્રેયને તે દાગીના સંભાળથી રાખવા કહેવુ. અને પોતે વસંતસેનાને ઘેર પહોંચાડવા માટે જવું.

પ્રવેશ ૫ મો—ચારૂદત્તની હાલની ગરીબ સ્થીતી હોવાથી તેની નોકરી છોડી જુગાર રમનાર જુગારી સંવાહકનુ આવવુ અને પોતે જુગારમાં દસમે હર હારી ગયાથી જુગારીઓની નજર ચુકવી એક ખંડર મંદીર આગળ આવવુ. અને મંદીરમાં મૂર્તી તરીકે ઉભા રહેવા વિચાર પણ તેની

પાછળ લાગેલા બે જુગારીઓનું આવવું અને તેને પકડી તેની પાસે પૈસા માગવા જાયછે પણ ચાલાક સંવાહક તેમને ફસાવી વસંતસેનાને ઘેર આશ્રય લેવા જવું.

પ્રવેશ ૧ લો—ચારૂદત્તના પ્રેમમાં તલ્લીન થએલા વસંતસેના પોતાની દાસી મદનીકા સાથે વીનોદ કરે છે. એટલામાં જુગારીઓના ત્રાસથી નાસી છુટેલો સંવાહક ગભરાતો ગભરાતો ત્યાં આવી પોતાના પર વીતેલી વાત કરે છે. વસંતસેના તેને ધીરજ આપી પોતાના હાથનું કંકણ જુગારી લોકને આપી તેને કર્જથી છુટો કરે છે. નાયકીણીનો પોતાના ઉપર ઉપકાર થએલો સમજી પોતે જતી થવા માટે ત્યાંથી જાય છે. ત્યાર બાદ કર્ણપુરક નામનો વસંતસેનાનો નોકર આવે છે અને તેતો હાથી મસ્ત થઈ થાનથી છુટી એક જતીને મારી નાંખતો હતો પણ મેં જઇ તે મસ્ત હાથીના મોઢાંમાંથી તે જતીને બચાવ્યો એ બહાદુરીના બદલામાં એક ઉદાર પુરૂષે પાસે કાંઈ ન હોવાથી પોતાના અંગ ઉપરનું શેલું મને ઇનામમાં આપ્યું એમ કહેવું. બાદ વસંતસેના ઉપરનું નામ જુએ છે તો ચારૂદત્તનું નામ જોઈ પોતે ખુશી થઇ તે શેલાના બદલામાં તેને એક કંકણ આપી પોતે ચારૂદત્તને જોવા માટે અગાસી ઉપર જાય છે.

ટેબલો

ડ્રોપ

અંક બીજો

પ્રવેશ ૧.લો—વસંતસેનાએ મુકેલા આપેલા દાગીના પાસે લઇ મૈત્રેય સુતો છે શર્વિલક નામનો ગરીબ બ્રાહ્મણ મદનીકાના પ્યારમાં પડી અને તેને દાસીપણાથી છોડાવવા માટે ચોરી કરી દ્રવ્ય મેળવવા માટે દીવાલ ફોડી અંદર આવે છે. સુઈ ગએલો મૈત્રેય તેને ચારૂદત્ત સમજી ઉંઘમાં પેલાદાગીના તેના હાથમાં આપેછે અને સર્વિલકતે દાગીના લઇ પોતે ચાલતો થાય છે. બાદમાં જાગૃત થઈ દાગીના ચોરાઇ ગયાની વાત ચારૂદત્તને કરે છે. બાદમાં ચારૂદત્તની સ્ત્રીની એક રહેલી રત્નમાળા મૈત્રેયની સાથે ચારૂદત્તની પાસે મોકલે છે. તે અત્યંત મુલ્યવાન રત્નમાળા ચારૂદત્ત મૈત્રેય મારફતે વસંતસેના પાસે મોકલે છે. તે દાગીના ચોરાઈ ગયા એમ ન કહેતાં પોતે જુગારમાં હારી ગયા છે એમ કહી તેને રવાના કરવો.

પ્રવેશ ૨ જો—શર્વિલકર ચોરેલા દાગીના લઇ મદનીકાને ભેટવા સારૂ સર્વિલક વસંતસેનાને ઘેર જાય છે. એટલામાં મદનીકનું આવવું અને દાગીના પોતાની બાઈ સાહેબના હોવાથી અને ચારૂદત્તને ત્યાં મુકેલા હોવાથી પોતે ગભરાઈ જાય છે અને આ દાગીના મારી બાઇ સાહેબે ચારૂદત્તને ત્યાં અનામત તરીકે મુકયા છે એમ જણાવવું બાદમાં ચારૂદ-તેજ

આ દાગીના મોકલ્યા છે એમ કહી તમે મારી બાઇ સાહેબને આપજો આ યુક્તીથી આપણું ધારેલું કામ પાર પડશે

પ્રવેશ ૩ જો—આગળ કહેલી યુક્તી પ્રમાણે તે દાગીના શર્વિલક વસંતસેનાને સ્વાધીન કરે છે. વસંતસેના સમજી જાય છે અને મદનીકાનો હાથ તેના હાથમાં સોંપે છે અને દાગીના ઠેકાણે મુકે છે. એ પછીથી રત્નમાળા લઇ ચારૂદત્તનાઇમાની મીત્ર મૈત્રેયનું આવવું અને તમારા દાગીના હું જુગારમાં હારી ગયેલો છું માટે તેના બદલામાં આ રત્નમાળા મોકલી છે તે લ્યો અને તમારી થાપણુથી મને મુક્ત કરો એમ કહેવું બાદ મૈત્રેયનું જવું અને વસંતસેના તે દાગીના તથા રત્નમાળા લઇ ચારૂદત્તને મળવા માટે જાય છે.

પ્રવેશ ૪ થો—ચારૂદત્ત પોતાના બાગમાં ફરી રહ્યા છે એટલામાં મૈત્રેયે આવી આ વસંતસેનાના ખોટા ફંદથી દુર કરવા પ્રયત્ન કરવો એટલામાં વસંતસેના તેને મળવા માટે અંદર આવે છે એવું નોકર પાસે કહેવડાવવું અને પોતે વસંતસેનાની વાટ જોતો ત્યાંજ બેસે છે.

પ્રવેશ ૫ મો—અભીસારીકાના વેશમાં આટલા વરસાદમાં પણ પોતે પોતાની પરીચારીકાઓ સાથે ચારૂદત્તને મળવા આનંદથી આવવું.

પ્રવેશ ૬ ઠો—ચારૂદત્તની ભેટ થયા બાદ આ દાગીના મારી પાસે પાછા કેવી રીતે આવ્યા એ હકીકત આપણી

દાસી મારફત મૈત્રેયને કહેવડાવે છે. આ વાત મૈત્રેય ચારૂદત્તને કહે છે. આનંદ આનંદ પર્જન્ય વૃષ્ટી થાય છે ત્યાં આગળ ચારૂદત્તને વસંતસેનાનું પ્રેમ મલીન.

ડ્રોપ.

અંક ૩ જો

પ્રવેશ ૧ લો—વસંતસેના ચારૂદત્તના છોકરાને પોતાના અલંકાર સોનાની ગાડી બનાવવા સારૂ આપે છે બાદ ચારૂદત્ત ગાડી કરાવવા માટે જાય છે.

પ્રવેશ ૨ જો—વસંતસેના ભુલથી મુર્ખ શકારની ગાડીમાં બેસે છે અને તે ગાડી શકારના બગીચામાં આવે છે ત્યાં શકાર પોતાના દોસ્ત વીટની સાથે બેઠેલો છે અને મનોજ મળવાની ખાતર વસંતસેના મારી ગાડીમાં આવી છે એ જોઈ તેની પાસે પ્રેમ યચના કરે છે પણ તે પાક મોહબતની પુતળી તેને ધીક્કારે છે તેથી અત્યંત ગુસ્સે ભરાઇ દુષ્ટ શકાર તેનું ગળું દાબી મારે છે. વસંતસેનાનું બેશુદ્ધ થવું બાદમાં આ ખુન પોતાના પતીસ્પર્ધીક ચારૂદત્તે ધન લોભથી આનું ખુન કર્યું છે. એમ કરી કોર્ટમાં ફરીયાદ માટે જવું બાદમાં જતી થએલો સંવાહક પોતાના ભગવાં કપડાં ધોવા માટે આવે છે. બાદમાં રસ્તામાં પડેલી વસંતસેનાને જોઇ પોતે તેને પોતાના મઠમાં લઇ જાય છે.

ડ્રોપ.

અંક ૪ થો

પ્રવેશ ૧ લો—ન્યાયાધીશ મારફત થએલા ખુનની તપાસ થાય છે એટલામાં વસંતસેના ચારૂદત્તને ઘેર ગાડીમાં બેસી બગીચામાં ગઇ એમ સીદ્ધ થાય છે. બગીચામાંથી એક બાઈનું મુડદુ મળ્યાની સાક્ષી મળે છે. બાદમાં ચારૂદત્તની શોધ કરતો મૈત્રેય ન્યાયાસન પાસે આવે છે અને તેની પાસે દાગીનાની પોટલી જોઈ તે દુષ્ટ શકાર ન્યાયાધીશને બતાવે છે. બાદમાં ન્યાયાધીશ તે પેટી જોઈ અને પોતાની કંગાલ હાલતને લીધે પોતે ખુન કર્યું છે એમ સીદ્ધ કરી આપે છે તેથી પાલકરાજા તેને શીરચ્છેદનનો હુકમ ફરમાવે છે.

અંક પાંચમો

પ્રવેશ ૧ લો—ચારૂદત્તને મારવાનો હુકમ થએલો છે એથી તે પોતાનો નાના છોકરાને ભેટે છે અને શીરચ્છેદ થવાની તૈયારી છે એટલામાં જીવતી વસંતસેના તેને આવી મળે છે.

પ્રવેશ ૨ જો—ચારૂદત્તને મારવા મોકલ્યા બાદ તેની પત્ની સતી થવા જાય છે ત્યાં દોશમુક્ત થએલો ચારૂદત્ત તેને મળે છે અને ઉદારપણાથી શકારને ક્ષમા કરે છે. સર્વત્ર

આનંદ આનંદ આનંદ

દોહ્પ.

॥ શ્રી ॥

મૃચ્છકટીક નાટકના ગાયનો.

અંક પહેલો

મંગળા ચરણ.

સુત્રધાર (૧)

રાગ કફી તાલદી ચંદી

હરી હુચે આધીવ્યાધી શ્રી શંભુકા
આત્મ સમાધી રજ્જુ જયસે પર્યંકોકો ટેક.
લીપટ રહે અહી ચણીયાનુકો, પ્રાણ નીરોધન કરકે
ત્યાગ દીયો હુચે બાહ્ય ઉપાધી હરી
આત્મરૂપસે મગ્ન ભયો હુચે ઇંદ્રીય ગણુકો
નીયત કીયો હુચે અભ્યંતરકો દેખે નિશ્ચલ વૃતી
કયસી સાધી હરી

સુત્રધાર (૨)

રાગ કાલીંગડો તાલ ઘુમાળી

ઉદાર ચીત્ત દ્વિજ ચારૂદત્તઅરૂ ગુણવશ વસંતસેના
પ્રેમ ચોગકા સુરસ ઇન્હોકે વર્ણન જો કરહુ કીન્હા
સાદર હોકરકે કવીકી કુશલતા દેખે ઉદાર

ચારૂદત્ત (૩)

રાગ મુલતાની તાલ ત્રીવટ

સાર્થ કહાવત હયે જગમેં
કર્મ દશા કી ગહન ગતી હે ટેક.
સારસાદી દ્વીજ બલીપા કરકે
ખેલત થે આંગનમેં નીકે
તાંહી સ્થલ સાંપ્રત તૃણ બઢકે
પુણ્ય બલી યહ કૃમી ખાતે હયે સાર્થ

ચારૂદત્ત (૪)

રાગ ઝીંઝોટી તાલ દાદરા

દુ:ખ વીતે પર સૌખ્ય યદી હોવે
દીપ જયસા ઘન તીમીરમેં સુહાવે
વીમી સુખકે પશ્ચાત દુ:ખ હોવે
દેહ હોતે તે વહ મનુજ મૃતકીનાઈ

ચારૂદત્ત (૫)

રાગ ભીમપલાસ તાલ ધુમાળી

ધનકા મીલના અથવા જાના દૈવાધીન રહેતા હયે
ઇસી બાતકા દુ:ખ હયે મુઝકો મીત્રોનેભી ત્યાગા હયે
ગજ ગંડ સ્થલ મદ બહનેકા સમય બીત જબ જાતા હયે
છાંડ ઉસેતબ અલીગણ સારા અન્ય ઠૌર રત હોતા હયે

ચારૂદત્ત (૬)

રાગ તેલંગ

હેમીત્ર દારીદ્ર અજલો જડી હુવે
પ્રીતી તુમ્હારી હમસે બડી હુવે
હુવે ખેદ મુઝકો યદી મૃત્યુ મેરી
હોગી દશા ક્યા કહીયે તુમ્હારી

ચેટ (૭)

ગઝલ

બીજલીકીસી ચમક ચમકતુ ઇધર ઉધર ક્યું ફરતી હુવે.
મેરા ધની યે કુકર જૈસા તેરે પીછે આતા હુવે ટેક.
જોબન ભર હુય તેરા યેભી જવાન ખાસા દીખતારી
સાથ ઇસીકે હોવે પ્યારી છેલ છબીલી મતવારી

વીટ (૮)

રાગ કાલીંગડો તાલ ધુમાળી

કલ્પવૃક્ષ વહ દીન જનોકા સજ્જન હીત કારી
વીધ્યા અરૂ ધન અધીકતાસે નમ્ર દીખે ભારી ટેક
સદાચરણકી જનુ કસોટી સંચય સુગુણોકા
દાનશુર અતી ઉદાર માનસ આશ્રય સ્વજનોકા

વસંતસેના (૯)

રાગ બીલાવર તાલ દાદરા

મોહે અપની દાસી જાન આજ્ઞા કછુ દેન ચાહયે
સુદીન ખાસ આજ મોર દર્શનકા યોગ લગે

ધન્ય ભાગ્ય ઇસ પદકે પ્રીત ઇનકે પાસ રહે
નીજ સુગંધસેભી તનક જો સેવા સાથત રહે

વસંતસેના (१०)

રાગ બીહાગડા તાલ ત્રીતાલ

કૈયસી દશા ગૃહ પાયોરી
ઘેર લીયો અનીવાર બીપતને
ગઇ અતુલ સંપત (ભી) સારી

ચારૂદત્ત (११)

રાગ દરબારી કનડા ત્રીતાલ

યહ રજની પતી ગગન પધારે
સ્વર્ગ દીપકી શોભા ધારે
ઉજવલ ગહણુ જીનકો ઘેરે
તીમીર છેદિ કીરણુ હી મારે
કીચ બીચ જનુપયકી ધારે

વસંતસેના (१२)

રગ માંડ કવાલી

વહ મદન મનોહર મુર્તી મૈ દેખ લુભાય ગઇ હું
નીજ તનકે અરપણુ હેતુ નીત મનમેં તરસ રહી હું ટેક.
શોભાગ્ય પ્રાપ્ત કબ હોગા વહ સંધીતાકર હીહું
ચીન્તનમેં પ્રીય જનકેહી નીંદ મોહ નાહી
સેજ સોતેહી ચહરોસે બહ જાતીહું

વસંતસેના (૧૩)

રાગ ધુન ખમાજ તાલ ઝુમળી

ભુપાલ સકલ યે ઢંગ રંગમેં હોવે
બહુ દાસ દાસી જન સેવનસે સુખ પાવે ટેક
અધીકાર જોરસે રાજ્ય સકટ ચલ વાવે
તીમી પ્રજાજન ભી સન્માન ઉનકો દેવે
ઇસલીયે ઉન્હે મેં ચાહુ સખી કહો
ક્યા ધનકો દેખ લુભાઉં સખી કહો
ગુણ અવગુણ નહી મન લાઉં સખી કહો
સંપતી ભાગ્યમદ ધુંદ ઉન્હે કરવાવે
સ્વચ્છંદ બરતકે ન્યાયનીતી વીસરાવે

મદનીકા (૧૪)

રાગ દેશ તાલ ત્રીતાલ

મધુ હયે તરૂકે જબ પાસ ભ્રમર આવેંગે ટેક
ક્યું કર બીલમેં બહાર બીતે ક્યા ફીરવે ચાખેંગે

વસંતસેના (૧૫)

રાગ જંગલા તાલ દાદરા

અટીયારી પર ચલરી ચલ સખી જરા
દેખનેદે મુર્તીમાન દાનકા ઝરા ટેક
જો ભુષણ ઉજ્જયની નગરકા ખરા
મયેં આતુર 'શંનકે નેહ હીય ભરા

અંક ૨ જો.

ચારૂદત્ત (૧૬)

રાગ જોગી તાલ ધુમાળી

દેખ બડા ઘર ધનકે કારણ ચોરી કરને આયા
નસીબ ખોટા ઉસ તસ્કરકા નહી કુચ્છ ઉસને પાયા
જગ ભરમેં ભારી હોગી અપકીર્તી મેરી

ચારૂદત્ત (૧૭)

રાગ તોડી તાલ ત્રીતાલ

જન સંશય મેરા લેવેંગે ટેક
ઉસ્કે ઢીંગ કચ્છુ ન રહા ધન
કર્મ કીયો અનુચીત યેહી કારણ
વૃથા મુઝે યેહ દેકર દુષણ
સાચ જુઠ નહીં દેખેગે

ચારૂદ-ત (૧૮)

રાગ બીહાગ તાલ દાદરા

શીવ શીવ શીવ અઘન ખરા આજમેં ભયા
નીજ ગહના સહાય હેતુ પત્નીને દીયા ટેક
પુરૂષ હોત સ્રી સમાન સ્રી હોયે પુરૂષ જાન
સબહીકો ધનકારણ જાન યે લીયા

ચારૂદ-ત (૧૯)

સાખી

સુખ દુઃખમેં સમ તુમસા સ્નેહી નીત અનુકુલા ભાર્યા
આજ લગી સતકાળી મુઝસે ભંગ ન હોને પાયા
નિર્ધન મેં કૈસા જીસપે ત્રીગુણુત ધન ઐસા

મદનીકા (૨૦)

રાગ બીહાગ તાલ દાદરા

બડી ભુલ કરી હુયે આજ
નીજ કુલકો લાઈ હુયે લાજ ટેક
નીજ જસ અરૃતનુ ધોકેમેં ડાલી
ભલા એક નારીકે કાજ–દેખોજી—

સર્વિલકર (૨૧)

રાગ બેહાગ તાલ દાદરા

ચંચલ જીમી જલ તરંગ વાર ચેવિતા
દહન ભુમી કુસુમ તીમી ત્યાજ સર્વથા ટેક
ધન કારણ હાસ્ય રૃદન સહજ કેર દ્રવ્ય હરણ
નહીં દેવે અપનો મન, જન્મજાતીયે દુર્ગુણ
જબ હોવે નીરધન જન, દેત નહીં તનક માન
ફેંક દેત જીમી નીચોડ કુસુમ તત્વતા

સર્વિલકર (૨૨)

સાખી

કરી નેત્ર સંકેત કીસીકો પ્રેમ દ્રષ્ટી કહી દેખે
સંગમ સુખભી મીલે કીસીકો ચીત કીસીપે રાખે
સંગ નહીં હોના વેશ્યા કપટ બની નાના

સર્વિલકર (૨૩)

સાખી

જન્મસેહી પાંડીત્ય વસતહુયે તુમરે સી જાતીમે
પ્રાપ્ત હોત વહ શાસ્ત્ર પઢનસે પુરૂષોકો કંઇ દીનમેં
અનુભવ યે સબકો અબલા કોન કહે તુમકો

સર્વિલકર (૨૪)

સાખી

કલત્ર જયસા મીત્ર જગતમેં ઓહીસે લિય દોનો
મીત્ર કાર્ય હુયે શત વનીતાધીક નીશ્ચય કરીકે જાનો
મુક્ત કરન ઉસ્કો જાના ઉચીત હુયે મુઝકો

વસંતસેના (૨૫)

રાગ ધાની એકતાલો

વીનયપાત સગુણ ડાર
શાંતી રૂપ સંઘ મધુર
સઘન છાંય દયા અપાર ટેક
ગાઢો વીશ્વાસ મુલ
સદાચાર જાકે ફુલ
પ્રેમાદર ફલભી રૂચિર
વૃક્ષરૂપ ઇમી નરવર
સુદ્રઢ મીત્ર દ્વિજ મીલકર
કરત તાહી પર વીહાર—

વસંતસેના (૨૬)

રાગ જંગલા તાલ પંજાબી

ચલ મીલને જાવે પીયાકે ચલ મીલને જાવે ટેક
બરસનદે ભારી બરખાઇ
શ્યામ ઘટા કછુ ભય કહી
રૈનન સકહી ડરાવન મોહી
વિઘ્ન શત્રુભી આવે, પીયાકો ચલ મીલને જાવે

ચારૂદ-ત (૨૭)

રાગ ગોડ મલ્હાર તાલ ત્રીતાલ

ડોલત મોદ ભરે દેખ જીન્હે યે મયુર સિગરે
જોભી ચાહે હંસ ઉડનકો ધીરજ ન રહા
ઈનકે હીયકો કામીજન અરૂ નભ સંડગકો,
રોધત મેઘ ફીરે

વીટ (૨૮)

ગઝલ

નહી હુયે હાથમેં જોભી કમલ લક્ષ્મી દીખાતી હુયે
કલીત કલી હુયેં કામ તરૂકી જનુ તલ્વાર યે ઉસ્કી
દેખહીમેં વીભવ જીસકા કુલ ઓભી તર સતી હુયે
રતી સુખકે લાયે જાતે હંસ ગમના સુહાગી હુયે

વસંતસેના (૨૯)

રાગ સોહીના તાલ ત્રીતાલ

અરી તું કપટ ભરેલી સોત ઉન્નત જોબન શશીકાંન્તામેં
કુચ્છ તોભી ભય રાખ બારગાન જનુ રેન પુકારે
કરન ચહે મોહરોક

વીટ (૩૦)

રાગ-ગારા તાલ દાદરા

પવન રૂપ વેગબાન અશ્વ હુયે જીસે જલધારા
શરબારહી હાથમેં બસે.
બાજત ઘનભેરી ઘોર કડકત કરજા બીજલીકેર
શશી શોભા કર લેકર જાત મેઘજનુ નરવર
બલ શાલી નૃપ લેવે ખંડ ચોરસે

ગીત (૩૧)

રાગ–કલીંગડા તાલ દાદરા.

બહુ નીપ તરૂ અરૂક કંદક આજ કમી ફુલશે ભરે
સજલ મેઘ ઇધર ઉધર ડોલતે ફીરે
સમય પાય સ્મર શરહત યુવતી હર્ષશે
દર્શનકે કાજ આજ આઇ આપશે
ભીંગ ગયા સબ શરીર ચીર નીરસે
ગભરાઇ વિધુત ઘન ઘોર ઘોષસે
વહ દ્વાર ખડી પેર ધુવત કીચસે ભરે.

આરૂદ-ત (૩૨)

રાગ–પુવી તાલ ત્રીતાલ.

દરશન હુમકો અતી સુખકારી
આપહી શ્રમ લેકે આકર તુમ દીના ટેક.
પ્રદોશ વેલા જાગ નીકાલી
અશેષ રજની દુખમેં ટાલી
પરબ્રહ્મ સુખઠાના

આરૂદ-ત (૩૩)

રાગ–ઝીંઝોટી તાલ દદરા.

શ્રવણ પરજો કાંદંબ કુસુમ સોહે
તાહી પરસે જલબીન્દુ ઢલકતે હુયે
મોહી લાગે પદ્ધાર્ભશોક હોવે
સ્તનદ્વય યુવરાજ પદ બીઠાયે

ચારૂદત્ત (૩૪)

રાગ સોહીની તાલ ત્રીતાલ

મેઘ ઘટાશે ગગન ઘિરા હુયે
સુગંધ ચારો ઓર ભરા હુયે ટેક.
પત્ની જયસી પ્રીયતમ પતીસે
જાય મીલે ઉત્સાહીત હિયસે
બીજલી કયસી ઇસ જલધરસે
બહુત પ્રેમકી જનુ ધારા હુયે

ચારૂદત્ત (૩૫)

રાગ જોગી તાલ ઘુમાળી

સસંય મેરા લેવેગે જન સાચ જુઠ બીન દેખે
જો જે બાતે બીત ચુકીં હુયે સત્ય કભી વે લેખે
ઇસ કારણ ભેજી માલા દુસરી બાત નહીં હુયેજી

ગારૂદત્ત (૩૬)

રાગ માલકોસ તાલ ત્રીતલ

ધન્ય ધન્ય નર યેહી ભાગ્યવાન જગમાંહી ટેક
ચીર નીરસે ભીગે જીનકે
એયસી યુવતી આપહી હોકે
દેવે આલીંગન સુખ આકે
જાન પડે મોહી

ડ્રોપ

(ત્રીજા અંકમાં ગાયન નથી.)

અંક ૪ થો.

આરૂદત (૩૭)

રાગ જીવનપુરી તાલ ત્રીતાલ

પુલનકે હેતુ મચેને પુલ ભરેલી વેલ સતાહી
સપનેભી કબહું મચેને
કુન્તલ કેસા વહ સુકુમારી
મુક્ત કંઠસે રોને હારી
ઇન હતોસે કચસી મારી
શોચ બીચારો મનમેં અપને

આરૂદત (૩૮)

રાગ જંગલા તાલ દાદર

જહાં શકતી ભુપાલ લોચનકો
નહીં રહેતી સાચ જુઠ દેખનેકો.
કાન હોતેભી બચન સુન ન પાવે
નહી આચરજ યહી નીધ મૃત્યુ આવે

આરૂદત (૩૯)

રાગ મલ્હાર તાલ ધમાલ

તું હયે મહા અધમ ચંડાલ પાપી
ભ્રષ્ટ નીતી અરૂ સુજન તાપી
દીન નીરદોશ ઇન વીપ્રકો મારકે
સકુલ કયું ગીરતા હયે નર્ક પાપી

અંક પાંચમો

ચારુદત્ત (૪૦)

રાગ કાલીંગડા તાલ ધુમાળી

કયસે બહુત નયનસે નીર
ભીંગ ગઈ તનુ સગરી મોરી
હુસકો આયો પુર
તીલક ભાલમેં લાલ લગાયો
લાલફુલકે હાર
હર્ખ ભરે યે કાગ દીખતે લયે
મોહી માનત ઉપહાર

રોહસેન (૪૧)

રાગ પીલુ તાલ દીપચંદી

જાતે કહાંહો કહીયે પીતાજી
આને મુઝેદો ઠયરો જરાજી

ચારૂદત્ત (૪૨)

રાગ જોગી તાલ ધુમાળી

નાહી મીટેગી તૃષા સ્વર્ગમેં બહોત દીનો તક મેરી
મીલા કરેગા ઈન હાતોસેં અલ્પહી તર્પણ વારી

ચારુદત્ત (૪૩)

રાગ અરબી તાલ દાદરા

ગલે બીચ માલ લાલ કીયો લાલ તીલક લાલ
કાંધે પર લોહે શુલ રોપ દીયો હયે

લેજાવે આજ મોહી કંઠ છેદ કરનેકોહી
બલી જયસા યજ્ઞ યોહી ખીચ લે ચલે

ચારુદત્ત (૪૪)

સાખી

મુર્તી માન જો સ્નેહ ભવકા દ્રસ્ય રૂપ સુખ હોવે
જીસે રાજા ઓર રંકભી એકહીસા સુખ પાવે
કયા કયા બતલાઉં કયસે સુતકો સમજાઉં

ચારુદત્ત (૪૫)

રાગ બાગેશ્વરી તાલ ત્રીતાલ

દુઃખ સીન્ધુમેં જો આપડાહું
તનક ઉસકા નહીં ખેદ માનતાહું
કષ્ટ હોયેકે વ્યર્થ કહું કયસા
મારડાલી પ્રીય સબ અયસી

વસંતસેના (૪૬)

રાગ માડ તાલ દીપચંદી

મયેહું ઇન ચરણોકી દાસી અભાગીની
ગુનસેંકી અપનરસી
દોશ લગાકે જીસકે કારણ
કષ્ટ દીયે તુમકો અતી દારૂણ
ક્ષમા કીજીયે સજ્જન ભુષણ
નમ્ર વીનંતી મમ અયસા

ચારુદ-ત (૪૭)

રાગ ધ્રુપ તાલ ત્રીતાલ

પ્રીયોત્તમે દૈવ્યગતી કભી વીચીત્ર શુભ અશુભ ભયો
વસાલાલ તીલક લાલ ગલે બીચ માલ લાલ
વધુવર ઉદ્ધહકાલ પ્રાપ્ત જનુ ભયો
વધ્ય પટહનાદકીમી લન વાધ નાદજીમી
લાગત હયે મધુરતીમી મુદીત મન ભયો

(૪૮)

રાગ ધ્રુપ ભરત વાકય તાલ ત્રીતાલ

ભોવીભો સાદર ઠોકર હમ સબ શરન તુમે આયે
કાવ્ય કુસુમસે વીશુદ્ધ મનસે નિરહ મનસે પુજત હયે
કૌશીક ગોત્રજ ગોપાલાત્મજ લઘુ કૃતી ગુણીજન માન્યકરે
સો ભક્ત પ્રીય શશીશેખર વરહમકો દીજીયે

આનંદ, આનંદ, આનંદ,
શાંન્તી, શાંન્તી, શાંન્તી,

હીંદી ઉપરથી ગુજરાતી ટ્રાન્સલેશન કર્નાર નરહરરાવ ભગવતરાવ

સમાપ્ત.

શ્રીમન્મહારાજ શાહુછત્રપતિ સરકાર કરવીર

એમના ખાસ આશ્રય નીચે

શિવરાજ સંગીત મંડળી

ના ઘણાજ વખણાયલા ખેલો.

રા. રા. મણીશંકર ત્રીભોવન ત્રીવેદી કૃત

સંગીત હિન્દી

સિદ્ધ-સંસાર

સંગીત હિન્દી

સંત-સુધન્વા

માલીક—ગો. સ. ટેંબે.